

JIN CANRONG

CHINA

*Responsabilitatea
unei mari puteri*

Traducere de Mihai Manea și Gabriel Stoian

Prefață

Înțelegerea și evoluția responsabilităților internaționale ale Chinei

Potrivit istoriei relațiilor internaționale moderne, puterea unei țări se definește prin raportare la pretențiile interne și necesitățile externe ale responsabilităților sale internaționale. Un adevăr fundamental în relațiile internaționale este acela că este puțin probabil ca o țară să fie respectată și recunoscută pe drumul său către un loc central pe scena internațională dacă nu reușește să se angajeze în mod pozitiv în chestiunile internaționale și să rezolve probleme ale comunității internaționale. În ceea ce privește geografia, populația, economia și resursele, China este inerent o mare putere, cu o istorie îndelungată și o situație internă complicată. Țara a fost martora suferințelor națiunii chineze, cât și a evoluției de la sărăcie și subdezvoltare la prosperitate.

La sfârșitul anilor 1970 și începutul anilor 1980, odată cu implementarea politicii de reformă și deschidere, China a început să grăbească procesul de integrare în sistemul internațional. Datorită eforturilor anevoioase ale multor generații, țara și-a consolidat treptat puterea națională, și-a îmbunătățit imaginea și și-a schimbat atitudinea pe plan internațional. La începutul secolului XXI, dezvoltarea

Chinei a constituit obiectul atenției permanente și extinse a comunității internaționale. Ca centru al diferitelor păreri și viziuni, fosta „noua stea în ascensiune” stârnește încă o dată interesul lumii.

Este de netăgăduit ascensiunea Chinei către un loc central în arena mondială, de la un rol neimportant, de figurație, la un rol secundar, nu fără importanță însă, apoi la un rol principal și, poate, la rolul de erou principal în viitor. China și-a menținut dezvoltarea rapidă pentru mai mult de 10 ani și devine forța conducătoare cea mai puternică a economiei mondiale, în timp ce țările occidentale sunt prizoniere ale unei economii apatice și lumea a fost umbrită de criza financiară. Etichetele „Made in China” trec frontiera și se răspândesc în lume, făcând ca „modelul chinez” să fie prețuit de un număr tot mai mare de state în curs de dezvoltare. „China armonioasă” se transformă în noua destinație de pelerinaj pentru diplomația mondială și „fabricile de vis” ale Chinei devin paradisul pentru investitorii globali. În aceste condiții, este de înțeles cum conceptul de „responsabilitățile Chinei” devine punctul de interes al întregii lumi.

Nu este necesar pentru o mare putere să fie și una hegemonică, însă ea trebuie să aibă o direcție. Așadar, care este această direcție? Acei occidentali care sunt buni la conspirații nu pot face speculații temeinice în această privință. În orice caz, există, de asemenea, o opinie tranșantă – teoria responsabilității –, căci este pentru prima dată când lumea pretinde Chinei pe scară largă să fie responsabilă, ceea ce într-o oarecare măsură confirmă contribuția Chinei în lume. În 2005, Robert Zoellick, pe atunci secretarul de stat adjunct al SUA, a solicitat Chinei în celebrul său discurs „China încotro: de la calitatea de membru la cea de acționar” să fie „un acționar responsabil”. Ulterior, expresia „acționar responsabil” propusă de Statele Unite ale Americii a devenit o expresie la modă, atunci când alte țări vorbesc despre China.

Alimentate de cercuri relevante din SUA și ulterior de alte zone ale lumii, brusc, speranțele și criticile privind „responsabilitatea Chinei” se împletesc, iar presiunea externă și atenția se concentrează pe „responsabilitatea de mare putere”. Teme precum „responsabilitate financiară”, „responsabilitate umanitară”, „responsabilitatea privind clima”, „responsabilitatea guvernării locale”, „responsabilitatea securității internaționale”, „responsabilitatea privind cursul valutar” sunt ridicate în discuție una după alta. Și Chinei i se pretinde să rezolve chestiuni fundamentale ca siguranța hranei, schimbările climatice, consumul de energie, criza umanitară etc. Se pare că lumea se învâрте în jurul Chinei: pe de o parte, excesiva laudă la adresa importanței Chinei este înspăimântătoare, iar pe de altă parte, exagerarea responsabilității Chinei, care are ca scop să producă confuzie în rândul publicului, a căpătat amploare.

Faptul că țara noastră este împinsă în centrul arenei mondiale este rezultatul situației obiective, mai degrabă decât al perspectivei noastre subiective. Indiferent de voința noastră, datorită creșterii puterii națiunii noastre, China este obligată să-și asume unele responsabilități internaționale.

De fapt, chinezilor nu le este teamă să-și asume responsabilități, deoarece au avut dintotdeauna un puternic simț al responsabilității. Cum spune o vorbă, fiecare este responsabil pentru soarta țării lui. Și contează ceea ce poți face tu pentru lume, și nu ceea ce lumea poate face pentru tine.

În fața responsabilităților pe care ar trebui să și le asume o mare putere, China nici nu le evită în mod laș, nici nu își exagerează eforturile în privința lor, ci și le asumă pe acelea care se potrivesc cu propria putere, situație și poziție. În teorie, China a propus multe concepte avansate privind tendința de dezvoltare a comunității internaționale, atitudinea responsabilă a Chinei și bunăvoința ei de a menține

ordinea internațională, precum „coexistența pașnică”, „căutarea unor elemente comune în timp ce se păstrează diferențele”, „conceptul de nouă securitate”, „armonie, securitate și prosperitate pentru vecini”, „dezvoltare pașnică”, „lume armonioasă”. China își asumă în mod activ responsabilitățile internaționale cu privire la interesul comun și chestiunile regionale delicate, identificând metoda corectă și eficientă de a rezolva problemele reale în mod serios și de a menține pacea și dezvoltarea la nivel mondial.

În ceea ce privește responsabilitatea, dezvoltarea Chinei întruchipează responsabilitatea sistemului, ceea ce înseamnă că strategia sa globală de dezvoltare se supune sistemului internațional actual, nepropunându-și neapărat să marcheze un nou început prin distrugerea sistemului. În cazul în care China ar adopta alt sistem, atunci ordinea internațională ar fi foarte instabilă. Ca atare, China și-a adus deja contribuția la pacea și dezvoltarea lumii urmând sistemul internațional existent. De asemenea, dezvoltarea Chinei reflectă responsabilitatea guvernării. În ultimii 30 de ani, China a ajutat 400 de milioane de oameni să iasă din sărăcie absolută, ceea ce este un miracol în istoria umanității. Între timp, faptul că China a pus bazele unei societăți prospere a adus contribuții de pionierat în practica guvernării societății umane, ceea ce reprezintă a doua majoră contribuție în lume. Din punct de vedere diplomatic, China și-a asumat o serie de responsabilități internaționale și și-a îndeplinit obligațiile corespunzătoare în anumite domenii. Ca membru permanent al Consiliului de Securitate al ONU, China a acționat și acționează în mai multe direcții: asumarea categorică a responsabilității protejării păcii lumii prin participarea activă la operațiunile ONU de păstrare a păcii și promovarea păcii regionale și stabilității; protejarea fermă a regimului internațional al nonproliferării armelor nucleare și promovarea dezarmării nucleare;

medierea rezolvării celor două probleme nucleare ale Coreei de Nord și Iranului, prin intermediul păcii, negocierilor drepte și echitabile, al dialogului și consultării, susținând înlocuirea confruntării, nesoluționării și forței militare cu reconcilierea, comunicarea și forța diplomatică; colaborarea alături de multe părți pentru a avansa procesul de pace din Orientul Mijlociu; eforturi în vederea rezolvării conflictelor regionale și a crizelor umanitare.

Fiind cea mai mare țară în curs de dezvoltare din lume, China sprijină statele în curs de dezvoltare pentru a ieși din sărăcie și a găsi o cale comună de dezvoltare. În acest sens, China colaborează îndeaproape cu alte state în curs de dezvoltare și luptă pentru interesele acestora în cadrul evenimentelor multilaterale la nivel internațional. De asemenea, intensifică cooperarea „Sud-Sud”, pentru a realiza schimburi reciproce în plan economic. În raport cu țările mai puțin dezvoltate, China reduce taxele și datoriile, oferă ajutoare și împrumuturi, acționează alături de acestea pentru bunăstarea oamenilor, îmbunătățirea situației drepturilor omului și își asumă responsabilitatea dezvoltării prin combaterea sărăciei. Ca țară cu o economie de piață emergentă, alături de multe state neoccidentale în curs de dezvoltare, China promovează în mod activ reforma internă pentru a obține uriașe realizări economice și a lua parte la sistemul și mecanismele internaționale. De la G8* la G8 plus 5** și

* Grupul celor Opt (G8) cuprinde statele dezvoltate din punct de vedere economic, tehnologic și militar: Canada, Franța, Germania, Italia, Japonia, Marea Britanie, SUA, Federația Rusă (n. tr.).

** Grupul celor opt plus cinci (G8 plus 5) a fost un grup internațional format din liderii șefilor de guvernare din țările G8, plus șefii de guvernare din cele cinci economii emergente (Brazilia, China, India, Mexic și Africa de Sud) (n. tr.)

apoi la G20*, China a modificat treptat mecanismul internațional de adoptare a deciziilor și discursul politic internațional influențat de Occident, prin îmbunătățirea sa semnificativă a statutului și influenței internaționale. În calitate de participant activ la făurirea sistemului internațional, China ia parte activ la mecanismele internaționale, alăturându-se și supraveghind tratatele internaționale și modificând și menținând sistemul internațional existent. Ca răspuns la provocările umane comune, precum modificarea climatului, terorismul, epidemiile și problemele mediului înconjurător, China participă în mod activ și caută soluții împreună cu întreaga lume.

În prezent, este din ce în ce mai evident că este imposibil pentru China să se dezvolte prin izolarea de restul lumii, tot așa cum nu pot exista în lume prosperitate și stabilitate fără China.

O putere matură este rațională și nu se abate de la principiile sale fundamentale. De asemenea, ea înțelege că poate estima puterea adversarilor săi doar prin aprecierea corectă a propriei forțe și că bunăstarea sa este esențială pentru bunăstarea întregii lumi.

Fără îndoială, China nu are încă destulă experiență în îndeplinirea responsabilităților sale și în a se înfățișa drept o putere responsabilă; ea ar trebui să își îmbunătățească abordările și să-și intensifice abilitatea de a-și îndeplini responsabilitățile în plan internațional.

* Grupul celor douăzeci de miniștri ai finanțelor și ai guvernatorilor băncilor centrale (G20) s-a constituit în 1999, în scopul reunirii economiilor dezvoltate și marilor economii în curs de afirmare, și cuprinde Marea Britanie, Germania, Franța, Italia, Statele Unite ale Americii, Canada, Japonia, Federația Rusă, Argentina, Brazilia, Mexic, China, India, Australia, Indonezia, Arabia Saudită, Africa de Sud, Coreea de Sud și Turcia, reprezentante ale Uniunii Europene, ale Fondului Monetar Internațional și ale Băncii Mondiale (n. tr.).

În primul rând, China ar trebui să își stabilească și să își modeleze mentalitatea de mare putere. Mentalitatea decide asupra percepției, iar percepția influențează acțiunea. În prezent, mentalitatea națională a Chinei se află într-o perioadă de adaptare, așa că este foarte important ca ea să își făurească o mentalitate de mare putere. Ce este mentalitatea de mare putere? Aceasta ar trebui înțeleasă cel puțin sub următoarele aspecte. De exemplu, mentalitatea de mare putere înseamnă mai mult optimism și încredere, un simț mai puternic al răspunderii și o înțelegere mai obiectivă și rațională a Chinei și a lumii, demonstrând astfel o gândire mai largă pentru poziția de mare putere. În acest mod, China ar trebui să își manifeste unitatea, rațiunea, înțelepciunea și curajul poporului său și deschiderea, toleranța, încrederea de sine a țării, care să nu fie nici arogantă, nici umilă. Ar trebui să încerce să scape de complexul „umilirii naționale datând de secole” și să aibă o mentalitate obișnuită, așa cum o mare putere ar trebui să procedeze, în loc să se lase copleșită de un nivel scăzut de stimă de sine. În plus, mentalitatea de mare putere semnifică înțelegerea sensului crizelor, riscurilor și provocărilor. Țara ar trebui să fie conștientă de propriile neajunsuri și apoi să se schimbe și să se perfecționeze ea însăși, fiind tot timpul precaută, și nu arogantă, neîmbătându-se cu laude și nici descumpănindu-se de pe urma criticilor. O țară cu o mentalitate de mare putere este matură din punct de vedere mental și dispune de abilitățile de a rezista la riscuri, furtuni și provocări, reflectând la pericole în vremuri de prosperitate și făcându-și griji pentru eventualitatea haosului în vremuri de pace. Mai mult, o țară cu o mentalitate de mare putere ar trebui să fie responsabilă și înțelegătoare față de cei slabi, să susțină egalitatea și dreptatea și să lupte pentru bunăstarea oamenilor și pacea lumii. Aceasta nu abuzează niciodată de cel slab pe fondul puterii sale, nu-i urmează niciodată pe alții doar pentru că este la modă și nu

preamărește niciodată Vestul când se integrează în lume. Ar trebui să aibă o voce independentă, caracteristici distincte și o poziție corectă.

În al doilea rând, China ar trebui să dedice mai multă energie guvernării interne. Potrivit istoriei relațiilor internaționale, nicio mare putere nu și-a asumat responsabilități incompatibile cu puterea sa înainte de a rezolva problemele guvernării interne. Cu alte cuvinte, orice țară trebuie să aibă în vedere realitatea că prin competența respectivă își asumă responsabilitatea. Și este o mare responsabilitate pentru China să-și rezolve propriile probleme. Ca atare, cerința de ordin intern cu privire la responsabilitatea internațională a Chinei este de a dezvolta și a spori propria putere. China ar trebui să își rezolve propriile probleme în procesul de dezvoltare, ceea ce va duce la dobândirea forței morale în fața responsabilităților pe plan internațional și la stârnirea interesului pentru un rol conducător. Deși China a făcut mare progres în dezvoltarea economică, încă se confruntă cu o serie de probleme, precum structura economică nechibzuită, crizele apărute la nivelul conducerii, sărăcia, modelul creșterii economice de nesuținut, conflictele sociale complicate, adâncirea prăpastiei dintre cei săraci și bogați, poluarea mediului înconjurător etc. Premisa și condiția ca ea să-și asume responsabilitățile internaționale sunt să rezolve problemele conducerii interne, să coordoneze țara și societatea și să mențină țara sănătoasă și dinamică, ceea ce urmează adevărul filosofic conform căruia dezvoltarea lucrurilor depinde fundamental de cauzele interne și nu va fi schimbată de conducători sau mase la comandă. În prezent, îmbătrânirea populației Chinei se accelerează și creșterea economică va încetini ca urmare a declinului categoriilor demografice, astfel încât provocarea la nivelul conducerii interne va deveni și mai serioasă. În plus, multe domenii solicită eforturi și costuri, precum înfrânarea poluării și a schimbărilor

climatică, stoparea industriilor puternic poluante și mari consumatoare de energie, sporirea investițiilor și a echipamentelor, încurajarea industriilor în curs de afirmare, inteligente și capabile de dezvoltare etc. În acest proces, vor exista unele reduceri ale produsului intern brut și presiunea șomajului. Confruntându-se cu aceste situații neplăcute strategice și chiar unele critici externe, China ar trebui să se concentreze pe dezvoltare, și nu pe confruntarea cu alții. Doar dacă va avea o atitudine rezervată și se va concentra pe propria dezvoltare, China va reuși să își îndeplinească responsabilitățile atunci când se va simți pregătită. Și toate problemele existente pot fi în mare parte rezolvate atunci când țara își dedică tot timpul și toată energia dezvoltării.

În al treilea rând, China ar trebui să păstreze echilibrul între patru relații. Mai întâi, ar trebui să păstreze echilibrul între problemele interne și externe. Responsabilitățile de mare putere sunt de două feluri: internaționale și interne. China le va pierde pe ambele dacă se concentrează doar pe una. În comparație cu problemele externe, cele interne ale societății, economiei, egalității și dreptății și problemele legate de traiul oamenilor – locuințe, utilizarea forței de muncă, asistența medicală și anticorupția – sunt fundamentale pentru oamenii din popor. Mulți sunt încă de părere că o Chină săracă este generoasă față de restul lumii și că este mai bine să se ajute pe ea însăși decât pe alții. Și nu pot înțelege atitudinea generoasă a Chinei în comunitatea internațională și nici nu cunosc problemele internaționale care cer intervenția proactivă a Chinei. Ca atare, este în mod special important să se coordoneze relația subtilă dintre problemele interne și externe, să se acorde atenție perspectivei internaționale a oamenilor, să li se adâncească cunoașterea privind interesele externe și să se câștige sprijin larg, ceea ce va oferi Chinei energia sustenabilă pentru a-și îndeplini responsabilitățile și pentru a zugrăvi imaginea unei puteri responsabile.

Apoi, China ar trebui să păstreze echilibrul dintre statele în curs de dezvoltare și cele dezvoltate. China își urmărește orientarea proprie de țară în curs de dezvoltare și reprezintă interesele țărilor în curs de dezvoltare, luând o poziție puternică alături de acestea în problemele importante. Între timp, China mai colaborează și împărtășește interese cu țările dezvoltate, în special privind progresul comerțului, soluționarea problemelor globale și dezvoltarea mecanismului internațional actual. Și are poziții similare în promovarea rezolvării conflictelor regionale, precum și a păcii și stabilității la nivel mondial. Fiind o punte între cele două părți, China, care susține armonia și diversitatea, păstrează echilibrul între statele dezvoltate și cele în curs de dezvoltare și îmbunătățește dialogul între acestea, confirmându-și poziția, fără a o nega pe cea a altora.

De asemenea, China ar trebui să păstreze echilibrul între cooperarea economică internațională și imaginea națională. În prezent, dezvoltarea economică este un obiectiv prioritar și necesită piață internațională și furnizare de energie. Când setea de țiței a Chinei sporește, lumea occidentală se simte amenințată de căutarea de petrol a Chinei peste tot în lume, ceea ce oferă o scuză pentru „neocolonialism”. De fapt, principiul solid al Chinei este de a dezvolta relații diplomatice prietenești și tradiția diplomatică a Chinei insistă pe acordarea de mai multă atenție în a oferi decât a câștiga. Și totuși, potrivit mass-mediei occidentale, China este în căutare de interese economice, ceea ce este o neînțelegere îngrozitoare. În realitate, în baza principiului ajutorului reciproc, China nu impune altora ceea ce îi displace ei înseși și chiar nu-i forțează niciodată pe alții să accepte ceea ce îi place ei. Înlăturarea neînțelegerii din partea Occidentului presupune multe schimburi culturale, contact nonguvernamental, publicații, activitate diplomatică și prezență militară,

precum și participare în colaborarea multilaterală pe plan internațional și menținerea unei imagini naționale pozitive. China trebuie să impună o nouă imagine de putere în afirmare, care este simplă, proaspătă și diferită de puterile tradiționale, prin intermediul a numeroase canale, într-o gamă largă și la nivele diferite.

În cele din urmă, China ar trebui să păstreze echilibrul între duritate și amabilitate în diplomație. Diplomația este, de fapt, politica pașnică. China ar trebui să acorde atenție metodelor și abilităților, și nu să aibă imprudența de a crea confuzie, arătând întotdeauna o față optimistă altora. Cu o influență publică mai puternică în decizia privind politica externă, este mai important să se păstreze echilibrul între adoptarea unei decizii raționale și reacția la sentimentul naționalist, pentru a se evita greșeli strategice majore. De aceea, China ar trebui să afișeze o atitudine rezervată și amabilitate la nivel strategic, pentru a acorda prioritate problemelor interne; iar la nivel tactic, trebuie să se implice în problemele mondiale pentru protejarea interesului național în creștere și să-și asume responsabilitățile internaționale corespunzătoare. Pe scurt, China va îndeplini mai bine responsabilitățile internaționale prin îmbinarea durității și amabilității.

În al patrulea rând, China ar trebui să-și asume responsabilitățile internaționale în mod activ și selectiv. Având în vedere evoluția situației reale, China este împinsă către centrul scenei internaționale, astfel încât este silită să garanteze unele responsabilități internaționale indiferent de voința sa. China are nevoie să se ocupe de două mari probleme pentru a trece de la pasivitate la inițiativă. Prima este de a elimina decalajul de cunoaștere și de a-și asuma responsabilități în mod voluntar. Pe de o parte, China trebuie să înțeleagă așteptările comunității internaționale, neputând să le ignore; pe de altă parte, cu situațiile interne complicate, China este puțin probabil să

se comporte în concordanță cu cerințele comunității internaționale, ceea ce duce la conflicte. China nu este atotputernică și nu poate rezolva toate problemele. Cum totul are o limită, asumarea în mod voluntar a responsabilităților internaționale nu înseamnă asumarea prea multor responsabilități și îndeplinirea obligației de mare putere și nici nu înseamnă asumarea unor sarcini excesive. Dimpotrivă, având prea multe responsabilități, China nu și-ar îndeplini la perfecție obligațiile obișnuite și nu poate aduce contribuțiile potrivite. Așadar, China trebuie să înțeleagă că, în calitate de mare putere cu o amploare economică uriașă, ar trebui să fie pregătită să își asume responsabilități în mod activ și selectiv, din moment ce comunitatea internațională ridică numeroase pretenții specifice. A doua problemă este de a se stabili mai multe planuri și de a prezenta propunerile țării mult mai clar, pentru a reduce abordarea pasivă în ceea ce privește stabilirea unui plan de responsabilitate și a îmbunătăți capacitatea țării de a controla planul. De exemplu, cu privire la problemele legate de emisiile de carbon, problemele nucleare ale Iranului și Coreei de Nord, redresarea și echilibrul economic la nivel mondial, dezvoltarea noii energii etc. China ar trebui să acorde atenție celor mai importante probleme, astfel încât să răspundă responsabilităților de neevitat și să propună soluții efective la chestiunile internaționale importante. De aceea, China își manifestă atitudinea și hotărârea de a-și asuma în mod activ responsabilități internaționale și, în același timp, are metode și abilități de a face acest lucru. Într-un cuvânt, China ar trebui să-și mențină tradiția de prietenie, să militeze pentru convorbiri de pace, să negocieze crize, să depășească ura și să promoveze democratizarea în relațiile internaționale și armonia în comunitatea internațională, ținând cont de propria capacitate, de propriile avantaje și de propria realitate.

Așadar, este adevărat că Occidentul domină discursul pe plan internațional și influențează părerile și viziunile cu privire la responsabilitățile Chinei. Dar care sunt părerile chinezilor? Cum poate fi auzită vocea Chinei și înțeleasă în lume abordarea sa proprie? Ceea ce încercăm să facem este să adăugăm ceva „condimente chinezești” la „meniul” în stil occidental. Cititorii străini, cărora le pasă despre afirmarea Chinei și legătura sa cu Occidentul, vor fi atrași de această aromă chineză. Scopul nostru este ca lumea să fie mai interesată de China și să o înțeleagă mai puțin eronat, cu o viziune nouă și proaspătă.

Această lucrare își propune să fie atât un suport în înțelegerea și recunoașterea responsabilităților Chinei de a menține pacea și dezvoltarea în lume, cât și o punte pentru prietenii din întreaga lume, pentru a se interesa mai mult de soarta Chinei, căci contactele și comunicarea duc la coexistență pașnică și dezvoltarea armonioasă a popoarelor și statelor.

Jin Canrong

Capitolul 1 Originea responsabilităților internaționale ale Chinei

1.1 Originea responsabilităților internaționale

În linii mari, nașterea sistemului internațional a fost însoțită de responsabilități în plan internațional. De-a lungul istoriei Evului Mediu, Europa a fost o societate uriașă conectată prin dependența feudală, puterea bisericii și înrudirea de tip aristocratic. În acele vremuri, existau mulți regi, dar nu și state naționale adevărate; existau relații de responsabilitate diferite între regi și aristocrați, între orașele-state, între biserici și călugări, dar nu și responsabilități în plan internațional, așa cum le numim astăzi. Drepturile și obligațiile între state nu au devenit o problemă până când Războiul de 30 de ani în secolul al XVII-lea a determinat formarea multor state naționale într-un mod nefericit.

Și totuși, relațiile între statele naționale nu includ în mod necesar responsabilități internaționale. În jurul anului 1 î.H., Imperiul dinastiei Han din China, Imperiul Persan și Imperiul Roman au existat simultan în Eurasia și au stabilit legături prin intermediul Drumului Mătăsii. Dar, desigur, între aceste trei mari imperii nu au existat responsabilități internaționale. În mod surprinzător, această situație a

durat aproape două mii de ani. De-a lungul timpului, invențiile științifice și tehnologice, bunurile de lux și filosofia seculară a Chinei s-au răspândit fără încetare în Europa; între timp, un șuvoi continuu de misionari și negustori europeni a venit în China.

Portretul lui Qianlong, împărat din dinastia Qing

Dar, când regele George al III-lea al Marii Britanii și împăratul Qianlong din dinastia Qing și-au scris reciproc în secolul al XIX-lea, ei și-au exprimat vederile proprii diametral opuse cu privire la responsabilitățile fiecăruia. Regele George al III-lea a considerat indiscutabil faptul că nu exista vreo diferență între China și Franța, Prusia și Rusia țaristă în Europa și că

ea, China, ar trebui să acționeze ca un stat național european modern, în timp ce împăratul Qianlong a primit în mod generos Marea Britanie în cadrul sistemului tributar chinezesc și i-a adus laude.

O concluzie duce la o explicație: China și Marea Britanie nu au făcut parte din același sistem internațional până la începutul secolului al XIX-lea. Această situație avea să se schimbe odată cu invazia colonială a Marii Britanii în China. Înfrângerea în război i-a silit pe descendenții împăratului Qianlong să renunțe la poziția de „putere centrală” și să înceapă să accepte și să se integreze în cadrul sistemului modern al statelor naționale constituit în conformitate cu principiul european într-un mod nefiresc.

Evident, fondarea unui sistem internațional nu depinde de numărul națiunilor și istoria asocierii lor, ci, mai degrabă, de drepturile politice și obligațiile comune recunoscute de către națiuni. Drepturile și obligațiile pot fi prevăzute în mod limpede în tratate și legi internaționale sau acceptate prin norme, practici și valori internaționale.

Teoriile lui John Locke și Jean-Jacques Rousseau pot servi ca un model bun pentru această situație în sistemul internațional. Dacă sistemul internațional constă dintr-o societate „specială”, formată din națiuni, acesta are, de asemenea, „un contract social”. Națiunile cad de acord cu privire la drepturi și obligații conform contractelor și în acest fel se constituie sistemul internațional. Diferitele sisteme internaționale pot avea diferite sfere de acțiune geografice, structuri de putere și nivele de dezvoltare, dar este necesar un set de drepturi și obligații. Sistemul internațional constituie un conglomerat de națiuni interconectate prin contracte internaționale.

Prin urmare, responsabilitățile internaționale sunt un element fundamental pentru orice sistem internațional. Atât timp cât o națiune se află într-un sistem internațional, aceasta acceptă în mod inevitabil parțial sau în totalitate contractele relevante ale acestui sistem internațional și astfel își îndeplinește obligațiile și se bucură de drepturi. Responsabilitățile internaționale reprezintă obligațiile externe pe care o națiune și le asumă într-un sistem internațional.

Având la bază acest concept, responsabilitățile internaționale ale unei națiuni includ trei nivele.

Primul nivel reprezintă responsabilitatea de a îndeplini contractele internaționale. Contractele internaționale cuprind tratatele pe care o națiune le-a semnat și legile, normele internaționale și valorile fundamentale comune pe care le respectă. Îndeplinirea contractelor internaționale constituie o obligație elementară a unei națiuni, în calitate

de membru al sistemului internațional, precum și o condiție de bază pentru a rămâne într-un anumit sistem. Dacă o națiune nu recunoaște sau nu îndeplinește cele mai multe dintre contractele internaționale, aceasta fie se retrage din sistemul internațional, fie transformă complet sistemul internațional în conformitate cu propriile sale aspirații. Cu excepția tratatelor prevăzute clar și a documentelor legale, un membru al comunității internaționale este obligat de a respecta valorile susținute în comun în aceea comunitate internațională, drepturile umane și egalitatea în drepturi etc.

Desigur, responsabilitatea îndeplinirii contractelor internaționale revine tuturor. Nu există un grad diferit de responsabilitate pentru națiuni. Numim aceasta responsabilitate internațională fundamentală.

Al doilea nivel constă în responsabilitatea menținerii înțelegerilor internaționale. Națiunile au drepturi și obligații în conformitate cu înțelegerile explicite sau implicite, constituind astfel un set de reguli și regulamente pe plan internațional, a căror funcționare implică costuri. Acționarii trebuie să își asume sau să împartă costurile, oferind așa-numitele „produse publice” internaționale. Organizația Națiunilor Unite și organizațiile sale afiliate constituie exemplul clasic, menținute de contribuțiile de membru sau împrumuturile oferite de statele membre. O altă responsabilitate privind apărarea regulilor și regulamentelor pe plan internațional constă în oprirea sabotajului. În cazul unor evenimente care pot pune în pericol funcționarea regulilor și regulamentelor pe plan internațional, națiunile importante trebuie să-l disciplineze pe cel care le-a încălcat sau să restaureze ordinea afectată, de exemplu mecanismul de securitate colectivă și operațiunile de menținere a păcii ale ONU.

Dorința și capacitatea de a menține regulile și regulamentele pe plan internațional sunt diferite între națiuni. În general, cu cât este mai mare puterea unei națiuni, cu cât este mai puternică capacitatea

sa de a menține regulile și regulamentele pe plan internațional; cu cât mai mult beneficiază o națiune de regulile și regulamentele pe plan internațional, cu atât este mai puternică dorința sa de a le apăra. Într-un sistem internațional relativ echilibrat, marile puteri sunt de obicei conducătorii, cât și beneficiarii principali ai regulilor și regulamentelor pe plan internațional. Dorința și capacitatea lor de a proteja regulile și regulamentele pe plan internațional sunt cele mai puternice.

În concluzie, la nivelul menținerii regulilor și regulamentelor pe plan internațional, diferite națiuni își asumă diferite responsabilități internaționale. Deseori, marile puteri poartă mai multe responsabilități. De aceea, numim acest nivel de responsabilitate „responsabilitate limitată”.

Al treilea nivel îl reprezintă responsabilitatea de a reforma regulile și regulamentele pe plan internațional. În politica internațională, cele care făuresc istoria sunt marile puteri. Un astfel de fenomen privind reformarea sistemului internațional de către marile puteri este prezentat de Kissinger în capodopera sa, *Diplomația*.

Aproape ca printr-o lege a firii, în fiecare secol pare a se ivi o țară cu puterea, voința și imboldul intelectual și moral de a modela întregul sistem internațional potrivit propriilor sale valori.¹

Kissinger sugerează că, pentru conducătorii internaționali autopromulați în prezent sau în viitor, ameliorarea sistemului internațional constituie o responsabilitate. Sistemul internațional nu este niciodată încrămențit. Apar noi puteri, tehnologiile progresează, productivitatea socială crește, viața oamenilor se schimbă, apar noi filosofii și valori. Liderii comunității internaționale trebuie să adapteze regulile și regulamentele internaționale în conformitate cu aceste schimbări și cu propria dorință și propria nevoie, pentru a păstra hegemonia. Sistemul Westfalia dominat de Franța în secolul al XVII-lea, sistemul de la Viena, bazat pe

Cvadrupla Alianță, în secolul al XIX-lea, și hegemonia americană stabilită pe ruinele celor două războaie mondiale sunt toate exemple bune de reacție la provocări și la reforma ordinii internaționale.

Între timp, puterile emergente speră să reflecte noul contrast de putere în cadrul ordinii internaționale. În istorie, ruptura dintre noua structură de putere și vechea ordine internațională este principala sursă a clătinării sistemului internațional.² Unele state revoluționare ar remodela mai degrabă ordinea internațională în conformitate cu noile valori și noul model de interes în condițiile în care pare lipsită de speranță schimbarea vechii ordini internaționale prin intermediul „reformelor”. Franța în Revoluție, Germania și Italia la începutul anilor 1900 și Uniunea Sovietică în Războiul Rece sunt toate exemple de încercare de „remodelare” a regulilor și regulamentelor internaționale.

Desigur, statele care păstrează hegemonia prin reformarea ordinii internaționale și acelea care luptă pentru hegemonie prin refacerea completă a ordinii internaționale sunt capabile și pregătite să joace un rol conducător în cadrul sistemului internațional. De aceea, denumim a treia responsabilitate internațională „responsabilitatea de conducere”.

1.2 Dezvoltarea responsabilităților internaționale ale Chinei

Împărțim responsabilitățile internaționale în „responsabilitate fundamentală”, „responsabilitate limitată” și „responsabilitate de conducere”, referindu-ne respectiv la îndeplinirea, menținerea și ameliorarea contractelor internaționale. Clasificarea aruncă lumină asupra dezbaterii complicate cu privire la responsabilitățile internaționale ale Chinei.

Războaiele coloniale de la jumătatea anilor 1880 au distrus ordinea internațională în Asia, implicând China în sistemul mondial al statelor naționale bazat pe principiul european. Conținutul primei colecții de contracte după noul sistem internațional a privit cedarea câtorva milioane de metri pătrați de teritoriu, pe lângă pierderea treptată a suveranității diplomatice, comerciale, tarifare și judiciare. Ca atare, timp de mai multe decenii, responsabilitatea internațională a Chinei a fost să se sacrifice ca o colonie. Umilirea istorică este profund întipărită în conștiința chinezilor, astfel încât ei încă sunt împotriva oricărei intervenții internaționale.

Între timp, China a fost incapabilă să-și îndeplinească principala responsabilitate de a menține nivelul de trai al oamenilor, de a ocroti drepturile elementare ale omului și de a dezvolta economia, în mare parte din pricina distrugerilor de pe urma războaielor coloniale și a caracterului exploatare al tratatelor coloniale. Războaiele fără de sfârșit și declinul economic au transformat China într-un stat falit, guvernul său fiind incapabil să asigure subsistența oamenilor și zeci de milioane de oameni pierind în urma războaielor și foametei. Situația a durat până la momentul crucial din 1949, când a fost întemeiată Republica Populară Chineză.

Tot în această dificilă perioadă, China a stabilit treptat relații cu comunitatea internațională modernă. Țara a început să cunoască și să accepte regulile, regulamentele, normele și valorile sistemului internațional modern în cadrul procesului de revoluții și reforme. Poporul chinez a cercetat cu sârg știința și tehnologiile avansate, precum și instituțiile din Occident, și și-a stabilit ca obiectiv dezvoltarea „unei țări modernizate”, precum Marea Britanie, Statele Unite ale Americii și Japonia. Deși China a fost redusă la statutul unei colonii umilite, aceasta încă se străduie să se integreze în sistemul internațional, sperând să

devină un membru cu drepturi egale al comunității internaționale și asumându-și cu eforturi mari responsabilitățile internaționale. Încă de la constituirea Ligii Națiunilor, China a fost unul dintre primii membri. În al Doilea Război Mondial, China a devenit unul din cei patru Aliați, cu mari sacrificii naționale, iar în anii postbelici, unul dintre cei cinci membri permanenți ai Consiliului de Securitate al ONU. Trezită din visul Imperiului Milenar, China s-a adaptat noului său rol cu o viteză impresionantă.

După al Doilea Război Mondial, colapsul sistemului colonial european a dus la modificarea regulilor și regulamentelor, cât și a valorilor sistemului internațional, și a remodelat înțelesul responsabilităților internaționale în unele moduri. Cel puțin în sens legal, responsabilitățile de sacrificiu al statelor orientale în calitate de colonii au fost abolite. Țări din Asia, Africa și America Latină și-au câștigat drepturi elementare egale cu cele ale statelor occidentale. Dar, pentru fostele colonii devenite independente, ordinea internațională în perioada Războiului Rece era încă aspră. Deși Statele Unite ale Americii și Uniunea Sovietică, în calitate de puteri hegemonice emergente, au moștenit cele mai multe dintre regulile de bază ale sistemului internațional tradițional european, ele au constituit două blocuri extrem de diferite și aflate în confruntare prin stabilirea de diferite alianțe, organizații internaționale și sisteme ideologice. Alte state au ales responsabilități internaționale diferite, când au decis să se alăture unuia dintre blocuri.

Mai întâi, nou-înțemeiata Republică Populară Chineză a ales să se alăture blocului sovietic și a jucat un rol secundar doar față de Uniunea Sovietică, asumându-și o importantă „responsabilitate limitată” și, până la un anumit nivel, o „responsabilitate de conducere”. Cele două războaie din această perioadă – războiul din Coreea și Primul Război din Indochina – au fost simboluri ale responsabilităților internaționale

ale Chinei ca putere importantă în blocul socialist. În mare măsură, dincolo de responsabilitatea de stat socialist, China a sprijinit Coreea de Nord, care s-a aflat în război cu SUA în anii '50, și a sprijinit Republica Democrată Vietnam, care se afla în război cu autoritatea colonială în Vietnam. China a crezut că are responsabilitatea de a menține supraviețuirea, unitatea și dezvoltarea statelor socialiste în lume, în special în Asia. China a făcut aceasta cu prețul de a fi implicată profund în Războiul Rece și făcând mari sacrificii.

La sfârșitul anilor 1950, China și Uniunea Sovietică au devenit treptat ostile una față de alta și cele două state s-au separat, având ca rezultat schimbări majore în responsabilitățile Chinei. Aceasta nu și-a mai asumat responsabilitatea alianței în calitate de membru al blocului sovietic și s-a reorientat ea însăși ca o putere socialistă în „Lumea a Treia”. China s-a concentrat pe dezvoltarea relațiilor cu fostele state coloniale din Asia, Africa și America Latină. În Lumea a Treia, China a promovat norme și valori internaționale, precum cele anti-America, anti-Uniunea Sovietică, anti-colonialism și cele cinci principii ale coexistenței pașnice, și a oferit sprijin economic pentru numeroase state, în ciuda propriilor sale dificultăți economice. Ajutorul generos al Chinei a fost recompensat în 1971, când, datorită sprijinului țărilor asiatice, africane și latino-americane, Republica Populară Chineză a revenit la Organizația Națiunilor Unite. Legătura strânsă a Chinei cu Lumea a Treia a avut un mare impact asupra tradiției diplomatice a Chinei, lăsând moștenire până astăzi.

Politica de reformă și deschidere lansată la sfârșitul anilor 1970 a adus viziunea internațională Chinei în altă epocă. Deng Xiaoping a făcut declarația monumentală că pacea și dezvoltarea sunt cele două mari probleme ale lumii. China a început să considere dezvoltarea economică drept o prioritate între toate obiectivele sale. Având drept principiu de bază dezvoltarea economică, guvernul chinez a dezvoltat într-un fel

ciudat pentru străini un concept al responsabilităților internaționale. Guvernul chinez a declarat limpede că sporirea nivelului de trai al oamenilor este privită de China drept cea mai importantă responsabilitate națională și calea principală de apărare a superiorității concepției socialiste. Dacă ar putea să își îmbunătățească nivelul economic general, China ar putea să demonstreze superioritatea statelor socialiste, aducând astfel contribuții la mișcarea socialistă internațională.

Cu alte cuvinte, viziunea Chinei asupra responsabilităților internaționale de la implementarea politicii de reformă și deschidere a fost centrată pe „responsabilitatea internațională fundamentală” a Chinei, cu precădere asupra responsabilității dezvoltării economice. Confruntată cu subdezvoltarea economică, China a generat un simț al urgenței și al crizei încă din perioada colonială. Conducerea și oamenii au avut credința că țara, care are o populație uriașă, dar o bază economică slabă, poate deveni un membru responsabil al comunității internaționale doar hrănindu-i pe oameni și dezvoltând o economie națională dinamică. În plus, dacă izbutește cu succes o modernizare cuprinzătoare, China poate ajuta la susținerea mișcării comuniste internaționale, care se află la un nivel scăzut.

Reforma economică a Chinei a înregistrat un succes mai mare decât cel așteptat. În mai mult de 30 de ani, economia Chinei a fost martora unei rate medii anuale de creștere de aproximativ 10%, ducând la dublarea rapidă a economiei.

Cele mai multe dintre scopurile economiei chineze stabilite de Deng Xiaoping au fost atinse înainte de termen. Produsul intern brut al Chinei a fost clasificat al 15-lea în 1978 și a ajuns al doilea în 2010, doar după SUA.

După anii 1990, miracolul economic al Chinei stimulează treptat discuțiile despre responsabilitățile pe plan internațional ale Chinei în

lumea occidentală. Ca putere mondială, Statele Unite ale Americii sunt foarte sensibile la presiunea afirmării Chinei. Pe de o parte, savanții și mass-media din SUA încep să prezică tot fel de consecințe ale afirmării Chinei, zugrăvind o imagine a diferitelor „teorii privind amenințarea Chinei”. Pe de altă parte, unii oficiali guvernamentali ai SUA pretind Chinei să-și asume mai multe „responsabilități pe plan internațional”, ținând seama de puterea sa în creștere. Și totuși, aceste responsabilități internaționale se bazează pe regulile sistemului internațional al capitalismului liberal global, stabilit de către câștigătorul Războiului Rece.

În octombrie 1994, curând după sfârșitul Războiului Rece, William Perry, Secretarul de atunci al Apărării în administrația Clinton, a subliniat într-o cuvântare la Universitatea Apărării Naționale, administrată de Armata Populară de Eliberare, legătura importantă dintre Statele Unite ale Americii și China.³ Într-o cuvântare la Seattle, Washington, în octombrie 1995, cu privire la politica de colaborare cu China, Perry a subliniat că strategia de colaborare era cea mai bună alegere pentru China, China devenind astfel un membru responsabil al comunității internaționale.⁴ Documentele „US National Security Strategy” și „Quadrennial Defense Review” din 1997, publicate de Departamentul Apărării al SUA, au menționat amândouă speranța Chinei de a deveni un membru responsabil al comunității internaționale și semnificația acestui fapt. Fostul Secretar de Stat, James Kelly, a menținut o imagine realistă, dar mai moderată cu privire la China într-o audiere la Comitetul pentru Relații Externe al Congresului, în cadrul căreia a declarat că „ar trebui să acordăm atenție reacției Chinei față de noi. Încurajăm China să facă alegerile care îi reflectă poziția și responsabilitatea internațională”.

Strategia Chinei în timpul administrației Clinton nu are o direcție clară. În plus, după ce a preluat conducerea, George Bush a privit

China drept un rival strategic și a adoptat o strategie preventivă de izolare față de China. Drept răspuns, conceptul relativ pozitiv privind „responsabilitățile Chinei” este deseori copleșit de „teoria amenințării Chinei” și de alte argumente negative. În perioada celui de-al doilea mandat al lui Bush, după 2005, SUA au continuat să își adapteze poziția strategică și politica față de China, făcând din responsabilitățile Chinei fundamentul politicii de „implicare” față de China. În 2005, însuși Bush a propus abordarea Chinei într-un mod constructiv și deschis. Secretarul de Stat C. Rice a afirmat că Statele Unite ale Americii au sperat ca națiunea chineză să devină unul dintre partenerii săi globali și și-a asumat responsabilitatea internațională potrivit capacității sale. În cuvântarea sa celebră „China încotro: de la calitatea de membru la responsabilitate?”, Secretarul de Stat adjunct Zoellick a apelat la China să devină „un acționar” responsabil în comunitatea internațională. Apoi, despre „acționar” responsabil s-a scris în *US National Strategy Security* din 2006 și a devenit în mod oficial o nouă poziție a Statelor Unite ale Americii față de China. Pe lângă aceasta, *Princeton Project Report*, publicat la 27 septembrie 2006, care reflectă vederile principale ale elitelor din SUA din toate cercurile și care au influențat probabil profund strategia națională de securitate a țării, a afirmat că „scopul Americii nu ar trebui să fie acela de a bloca sau a izola China, ci mai degrabă de a o ajuta să-și atingă ambițiile în cadrul actualei ordini internaționale și să devină un acționar responsabil”.

De atunci, „acționar responsabil” condus de SUA a devenit formula la modă în discuțiile din comunitatea internațională privind China. Statele Unite ale Americii au continuat să scoată în evidență acest termen și alte state și regiuni ale lumii au urmat-o. În această situație, „responsabilitățile Chinei” au reprezentat în mod covârșitor părerea opiniei publice pe plan internațional cu care s-a confruntat China.

Cuprins

Prefață

5

Capitolul 1

**Originea responsabilităților
internaționale ale Chinei**

19

Capitolul 2

**Motivele realiste și aspectele
istorice ale Chinei ca putere
responsabilă**

40

Capitolul 3

**China ca membru permanent al
Consiliului de Securitate al ONU:
menținerea păcii și împărțirea
responsabilităților**

65

Capitolul 4

**China - cea mai mare țară
în curs de dezvoltare din lume:
promovarea dezvoltării
și bunăstării**

121

Capitolul 5

**China ca economie
de piață emergentă:
promovarea cooperării și
realizarea prosperității comune**

167

Capitolul 6

**China, constructor
al comunității internaționale:
coexistență pașnică, armonie
și avantaj reciproc**

215

Capitolul 7

**Responsabilitățile globale
ale Chinei: oportunități
și provocări**

270